

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เลือกใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อ 1) เป็นแนวทางการศึกษาข้อมูล และ 2) วิเคราะห์เพื่อใช้เป็นกรอบในการกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัย
2. ศึกษาเกี่ยวกับสภาพทั่วไปในจังหวัดเพชรบุรี เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของความพอเพียงของข้อมูลที่จะได้รับ โดยแบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ
 - 2.1 ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ สภาพทั่วไปของจังหวัดเพชรบุรี
 - 2.2 ลักษณะทางบุคคลในการให้ข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือผู้อาวุโสที่เป็นที่ยอมรับของชุมชนตลอดจนชาวบ้านทั่วไปเพื่อให้ได้คนที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)
3. สร้างเครื่องมือวิจัยภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และตรวจสอบความครบถ้วนตามโครงสร้าง ด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละด้าน
4. นำเครื่องมือที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิไปเก็บข้อมูล
5. ตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)
6. จำแนก และวิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นของการศึกษา
7. เขียนรายงานผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากร

1. ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้จัดแบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มผู้รู้ (ครูช่าง) กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด (กลุ่มลูกศิษย์)
2. กลุ่มตัวอย่างประชากร การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อได้มาซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยให้ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสที่เป็นที่ยอมรับของชุมชน ช่วยกันระบุชื่อผู้รู้ในชุมชนของเขา แล้วเอาชื่อที่ถูกระบุซ้ำกันบ่อยที่สุดมาเป็นจุดเริ่มต้นของการกำหนดตัวผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (สุภางค์ จันทวานิช , 2537 : 80)

2.1 กลุ่มผู้รู้ (ครูช่าง) เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญในการแทงหยวกและมีผลงานเป็นที่ยอมรับของชุมชน

2.2 กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด (กลุ่มลูกศิษย์) เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้ โดยอาศัยข้อมูลจากกลุ่มผู้รู้ที่ให้คำแนะนำผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดว่าเป็นใคร อยู่ที่ไหนบ้าง เพื่อที่ผู้วิจัยจะได้ตามไปเก็บข้อมูลต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเบื้องต้น เป็นแบบสอบถามที่ส่งไปยังหน่วยราชการ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน ตลอดจนชาวบ้าน เพื่อให้ระบุชื่อของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ได้แก่

1.1 กลุ่มผู้รู้ (ครูช่าง)

1.2 กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด (ศิษย์)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

2.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) เนื่องจากเรื่องที่ศึกษาวิจัยครั้งนี้ ข้อมูลที่สนใจส่วนใหญ่เกิดจากประสบการณ์ที่สร้างสมมาอย่างยาวนาน ซึ่งบุคคลดังกล่าวมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง การสัมภาษณ์จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณสมบัติเหมาะสมที่จะนำข้อมูลความรู้จากบุคคลมาได้ โดยการสัมภาษณ์พูดคุย แสดงความคิดเห็น ทัศนคติได้มากกว่าเครื่องมือชนิดอื่น โดยสามารถแยกข้อเท็จจริง ความคิดเห็นและอารมณ์ออกจากกันได้ ฉะนั้นจึงใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Information) ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้รับการถ่ายทอด โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ตอนคือ 1) ความสำคัญและคุณค่าของการถ่ายทอด 1.1) ความสำคัญของการถ่ายทอด 1.2) คุณค่าของการถ่ายทอด 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น 2.1) ความเป็นมาของการถ่ายทอด 2.2) กระบวนการถ่ายทอด 2.3) ผลที่เกิดจากการถ่ายทอด

2.2 แบบสังเกต (Observation) โดยเลือกวิธีสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant observation) เพื่อไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากตัวผู้สังเกต (สุภาวงศ์ จันทวานิช , 2543 : 48) เพราะสามารถสังเกตพฤติกรรมหรือเหตุการณ์ในสภาวะต่างๆ ได้อย่างลึกซึ้งกว่าข้อมูลที่ได้จากวิธีอื่นๆ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ , 2524 : 60) โดยใช้แบบบันทึกภาคสนาม (Field Note) ในการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตเห็นได้ตามลักษณะสภาพความเป็นจริง ซึ่งบรรยายถึงสภาพแวดล้อม สถานที่ บุคคล และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในขณะที่ปฏิบัติงานแทงหยวก พร้อมทั้งลงลักษณะบ่งชี้ (Index) ในจุดที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ

ประสงค์ของการศึกษาวิจัย บันทึกพร้อมข้อเสนอแนะในประเด็นที่นำศึกษาเพิ่มเติม โดยผู้วิจัยได้กำหนดเรื่องที่เกิดขึ้นเป็น 6 หน่วย คือ 1) การกระทำ 2) กิจกรรม 3) ความหมาย 4) การมีส่วนร่วม 5) ความสัมพันธ์ 6) สถานที่

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีขั้นตอนการสร้างดังต่อไปนี้

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวิจัย และจัดสร้างเครื่องมือเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอคำแนะนำปรับปรุงแล้วนำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญทางการวิจัยทางมนุษยวิทยา ผู้เชี่ยวชาญทางด้านท้องถิ่นของเพชรบุรี และผู้เชี่ยวชาญทางการท่องเที่ยวตรวจสอบ และให้คำแนะนำเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือวิจัยให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัยประกอบด้วย

1. ศาสตราจารย์ ดร.สุภางค์ จันทวานิช

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ

2. รองศาสตราจารย์ วิบูลย์ ลีสุวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. กรรณิการ์ สัจกุล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปวัฒนธรรม และการศึกษาไทย

4. อาจารย์ จำลอง บัวสุวรรณ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของเพชรบุรี

5. อาจารย์ จักกรี สุสุทธิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปะการเที่ยวชมเมืองเพชร

3.2 นำเครื่องมือวิจัยที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปใช้เก็บข้อมูลจริง

4. เครื่องมือที่ใช้ในการบันทึก เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้มีการรวบรวมข้อมูลเป็นหลักฐานในการศึกษาค้นคว้า จึงจำเป็นต้องใช้วัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยในการบันทึกภาพและเสียง มีดังนี้

4.1 เครื่องถ่ายภาพเลนส์เดี่ยว พร้อมอุปกรณ์โดยการบันทึกภาพเป็นสไลด์ (Slide Film) และภาพโปสเตอร์ (Colour Print Film)

4.2 เครื่องบันทึกเสียง (Cassette tape Recorder)

4.3 เครื่องถ่ายวีดีโอเทป (VDO tape Recorder)

ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล

1. สํารวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของจังหวัดเพชรบุรีในด้านภูมิศาสตร์ สภาพสังคม วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนสถิติการเทงหยวกในงานพิธีต่างๆ
2. สํารวจและรวบรวมชื่อ และที่อยู่ของผู้ให้ข้อมูลสําคัญ (Key Informants) โดยสอบถามหน่วยราชการ ผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสตลอดจนชาวบ้านระบุนรายชื่อ คัดเลือกรายชื่อพร้อมที่อยู่ของผู้ที่ถูกระบุถึง ช้ๆ กัน เป็นผู้ให้ข้อมูลสําคัญ
3. ไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสําคัญ (Key Informants)

ตารางแสดงระยะเวลาการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (ครูช่าง)

ลำดับที่	วัน เดือน ปี เวลา	รายการสัมภาษณ์
1.	17 ตุลาคม 2545 (11.15-12.15)	นายเลี่ยม เครือขนาด
2.	9 พฤศจิกายน 2545 (9.45-12.00)	นายประสม สุตสุทธิ
3.	21 ธันวาคม 2545 (9.30-12.00)	นายเลี่ยม เครือขนาด
4.	19 เมษายน 2546 (10.00-12.30)	นายประสม สุตสุทธิ
5.	2 พฤษภาคม 2546 (9.30-12.00)	นายเลี่ยม เครือขนาด
6.	3 พฤษภาคม 2546 (13.00-16.00)	นายหอม วงษ์ทองดี
7.	10 พฤษภาคม 2546 (9.00-11.00)	นายหอม วงษ์ทองดี
8.	18 ตุลาคม 2546 (13.00-14.00)	นายหอม วงษ์ทองดี
9.	24 ตุลาคม 2546 (11.00-12.00)	นายประสม สุตสุทธิ

ตารางแสดงระยะเวลาการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ (ผู้รับถ่ายทอด)

1.	3 พฤษภาคม 2546 (10.00-11.30)	นายภักดี จันทร์สะอาด
2.	18 ตุลาคม 2546 (10.30-13.00)	นายสุพจน์ วงษ์ทองดี
3.	24 ตุลาคม 2546 (13.00-14.30)	นายจำลอง บัวสุวรรณ
4.	1 กุมภาพันธ์ 2547 (10.00-12.00)	นายพิชณุ สุตสุทธิ
5.	25 กุมภาพันธ์ 2547 (10.00 - 13.00)	นายวิริยะ สุตสุทธิ

การตรวจสอบข้อมูล

1. ตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูล โดยพิจารณาความครบถ้วนในแต่ละด้านหรือแต่ละลักษณะย่อย ถ้าพบว่ายังไม่ครบถ้วนก็ต้องไปเก็บเพิ่มเติมให้ครบ

2. ตรวจสอบความน่าเชื่อถือได้และความตรงของข้อมูล โดยการตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน (สุภางค์ จันทวานิช , 2543 : 130) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูลนี้ผู้วิจัยใช้วิธีการโดยการสัมภาษณ์แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) หลายคนเพื่อเปรียบเทียบคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละคนว่าสอดคล้องกันหรือไม่ การถามซ้ำในประเด็นเดียวกันเพื่อให้แหล่งข้อมูลยืนยันในคำตอบเดิม และการตรวจสอบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์กับข้อมูลที่ได้จากวิธีการสังเกต และข้อมูลด้านเอกสาร แล้วจึงนำข้อมูลนั้นมาเป็นข้อมูลสรุปเพื่อเขียนวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ขั้นตอน คือ

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลระดับปัจเจก โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้รู้ ผู้รับการถ่ายทอด นำมาสรุปข้อความของแต่ละบุคคล รวบรวมจัดหมวดหมู่ ทำความเข้าใจและอธิบายตามประเด็นศึกษา

3.2 วิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือวิธีตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากรูปธรรมอันนำไปสู่การสร้างข้อสรุปในเชิงนามธรรม (สุภางค์ จันทวานิช , 2543 : 131) โดยการนำข้อมูลที่จำแนกและจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้วในแต่ละบุคคลมาวิเคราะห์ ตีความหมาย อธิบายลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมโยงในประเด็นต่างๆ ในภาพรวม และหาข้อสรุปทั้งที่เป็นส่วนร่วมกันและส่วนที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น"การแทงหยวก" ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ความสำคัญและคุณค่าของการถ่ายทอด 2) การถ่ายทอด 2.1) ความเป็นมาของการถ่ายทอด 2.2) กระบวนการถ่ายทอด 2.3) ผลที่เกิดจากการถ่ายทอด

3.3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะการวิจัยเสนอในรูปแบบของตารางประกอบพรรณนาความ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบ วิธีการ และขั้นตอนการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นเรื่องการแทงหยวก ตลอดจนทราบถึงปัจจัยต่างๆ และสาเหตุของการสืบทอดศิลปะการแทงหยวกจากอดีตจนถึงปัจจุบันใน

ภาพรวม อันได้แก่ 1) สาเหตุของการถ่ายทอดความรู้ของช่างไทย 2) การถ่ายทอดความรู้ที่เกิดจากภูมิปัญญาด้านการสอนของครูช่าง 3) ผลของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. เพื่อเป็นประโยชน์ต่อบุคคล องค์กร หรือสถาบันการศึกษาที่จะนำข้อมูลที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริม เผยแพร่ ตลอดจนพัฒนาเป็นหลักสูตรท้องถิ่นต่อไปในอนาคต จากความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของการถ่ายทอดความรู้ของช่างไทยคือ 1) ด้านความสำคัญ และคุณค่าของศิลปะที่เป็นภูมิปัญญาของเมืองเพชร 2) ด้านองค์ความรู้ในเรื่องประวัติความเป็นมา วัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือช่าง ขั้นตอนวิธีการปฏิบัติงาน และรูปแบบลวดลายขอผลงานแทงหยวกเมืองเพชร 5) ด้านคตินิยมของช่างแทงหยวก และคำสอน ปรัชญาที่แฝงในผลงานแทงหยวกเมืองเพชร

3. เป็นการจรรโลงศิลปะการแทงหยวกเมืองเพชรไว้ไม่ให้สูญหาย โดยการ

3.1 มีแหล่งข้อมูลให้คนทั่วไปได้ศึกษาค้นคว้า

3.2 เป็นการจุดกระแสแห่งการศึกษา เรียนรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ค้ำนึ่งถึงระบบคุณค่าอันเป็นจิตวิญญาณ (Spirit) ของงานศิลปะแต่ละประเภทควบคู่ไปกับความรู้ที่เป็นรูปธรรม